

دیده می شود، اما همان تعداد اندک نیز از ارزش علمی برخوردارند و همگی زیر سایه اثر سترگ وی قرار گرفته اند. فیاض به جز تصحیح تاریخ بیهقی، در تألیف کتاب مشهد در آغاز قرن چهاردهم خورشیدی نیز مشارکت داشته است؛ اثری در معرفی محلات و بافت تاریخی شهر مشهد که با همکاری محمد تقی مدرس رضوی، محمود فرخ، سید علی مؤید ثابتی و عبدالحمید مولوی فراهم آمد. این اثر در سال ۱۳۱۳ نگاشته شد و قرار بود به مناسبت جشن هزاره فردوسی منتشر شود، اما انتشارش دهه ها به تأخیر افتاد تا سرانجام در سال ۱۳۸۶ با تصحیح و توضیح مهدی سیدی از سوی انتشارات آهنگ قلم به چاپ رسید.

در میان پژوهش های فلسفی او، تصحیح و انتشار بخش منطق از کتاب عربی فلسفی شیخ اشراق، شهاب الدین سهروردی، با عنوان منطق التلویحات از کارهای ماندگار استاد است که در سال ۱۳۳۴ توسط دانشگاه تهران چاپ شد. همچنین تألیف کتاب تاریخ اسلام از دیگر دستاوردهای وی است؛ اثری پژوهشی و مستند که نخستین بار در سال ۱۳۲۷ انتشار یافت و تاریخ اسلام از آغاز تا قرن هفتم هجری را در شش بخش (عربستان، پیامبر (ص) در مکه، پیامبر (ص) در مدینه، خلفای راشدین، امویان و عباسیان) بررسی می کند.

بدین سان، زندگی و کوشش استاد علی اکبر فیاض در امتداد خدمت علمی و فرهنگی بی وقفه ای قرار دارد؛ مردی از خراسان که از حوزه تادانشگاه، از مشهد تا قاهره و از فلسفه تا تاریخ و ادب، چراغ اندیشه را روشن نگاه داشت و نامش با تاریخ بیهقی برای همیشه در دفتر فرهنگ ایران ماندگار شد.

زبان و ادبیات فارسی را برعهده بگیرد. وی تا سال آخر عمر، یعنی ۱۳۵۰ که در چهارم شهریور به جهان باقی سفر کرد، پیوسته در میدان علم حضور داشت. پیکر او را در آستان مقدس امام رضا (ع) به خاک سپردند؛ جایگاهی که سرچشمه زاد و زیست معنوی و علمی اش بود.

● تاریخ بیهقی و استاد فیاض

تاریخ بیهقی از متون بزرگ و بنیادین ادب فارسی است؛ تألیف خواجه ابوالفضل محمد بن حسین بیهقی در سده پنجم هجری، اثر مورخی دقیق، راستگو و خداشناس. اصل کتاب مشتمل بر سی مجلد بوده که اکنون فقط بخش هایی از آن باقی است مربوط به دوره پادشاهی سلطان مسعود بن محمود غزنوی، و از همین رو تاریخ مسعودی نیز نام گرفته است.

استاد فیاض نزدیک به سی سال در پژوهش درباره همین کتاب عمر صرف کرد. همان گونه که گفته شد، نخستین تصحیح اثر را با همکاری دکتر قاسم غنی در سال ۱۳۲۴ در چاپ معروف «غنی فیاض» منتشر ساخت. پس از آن، بار دیگر خود بر پایه یادداشت ها و کشفیات کهن ترش به تصحیح جدیدی پرداخت، ولی اجل مجال نداد تا آن را کامل کند و مقدمه و تعلیقاتش را بیفزاید. سخنرانی او در مجلس بزرگداشت بیهقی با عنوان «نسخه های خطی تاریخ بیهقی» به عنوان مقدمه درج شد و کمبود توضیحاتش را استاد خلیل خطیب رهبر در چاپ جداگانه ای با افزودن تعلیقات و توضیحاتی تا حدی جبران کرد.

● آثار دیگر استاد

در کارنامه استاد فیاض، جز تاریخ بیهقی، آثار معدودی

با عنوان چاپ «غنی فیاض» شهرت یافت. زمانی که دکتر غنی به قاهره رفت تا سفارت ایران در مصر را عهده دار شود، استاد فیاض نیز به دعوت دانشگاه ملک فاروق برای تدریس زبان و ادبیات فارسی به آن کشور رفت.

در سال ۱۳۲۹، او در دانشکده ادبیات آن دانشگاه سخنرانی مفصلی به زبان عربی با موضوع «شعر پارسی و تمدن اسلامی در ایران» ایراد کرد. این سخنرانی بعدها به کوشش محمد حسین ساکت به فارسی برگردانده شد و در آن گفتار، استاد به چگونگی پیدایش شعر فارسی پرداخت و پیوند میان پیدایش زبان پارسی و دگرگونی های زبانی در تاریخ ایران را یادآور شد. بنا بر سخنش، زبان پارسی امروز ادامه و نتیجه دگرگونی های دیرپایی است که بر زبان های باستانی ایران رفته و از دل آن هادرگذر شده ها زاده شده است.

● نقش مرد ادیب در راه اندازی دو دانشکده

فیاض پس از چند سال اقامت در مصر، در سال ۱۳۳۴ به ایران بازگشت و طبق مأموریت رسمی دولت به مشهد رفت و پایه گذار دانشکده ادبیات دانشگاه مشهد شد. بدین ترتیب، نامش به عنوان نخستین رئیس این دانشکده در تاریخ دانشگاه مشهد ثبت گردید. ۹ سال ریاست او بر دانشکده ادبیات، دوره ای پر بار در رشد علمی و فرهنگی خراسان بود. در همین دوران، مأمور تأسیس دانشکده دیگری هم شد؛ دانشکده معقول و منقول، که بعدها با عنوان الهیات و معارف اسلامی شناخته شد.

این دانشکده در سال ۱۳۳۷ آغاز به کار کرد و استاد فیاض هم زمان مسئولیت اداره آن و دانشکده ادبیات را بر دوش داشت. او برای تدریس دروس فقه و حدیث از فرهیختگان حوزه علمیه مشهد دعوت کرد؛ از جمله مرحوم استاد کاظم مدیرشانه چی که پس از مشورت با استادان بزرگ حوزه و به توصیه آیت ا... حاج شیخ هاشم قزوینی (ره)، تدریس دروس فقه را پذیرفت. این همکاری در نتیجه ای تازه میان حوزه سنت و دانشگاه نو بود که با همت فیاض سامان یافت. استاد در سال ۱۳۴۳ بار دیگر به تهران رفت و در دانشکده الهیات و معارف اسلامی به تدریس پرداخت و سرپرستی گروه ادیان و مذاهب را تا سال ۱۳۴۶، یعنی زمان بازنشستگی، برعهده داشت. پس از آن نیز، با وجود بازنشستگی، از تدریس دست نکشید. در سال ۱۳۴۹، هنگامی که به کوشش غلامحسین یوسفی، دوره کارشناسی ارشد در دانشکده

ادبیات مشهد برقرار شد.

از فیاض دعوت شد

تادرس

